

**Az alapvető jogok biztosa és
a Magyarországon élő nemzetiségek jogainak védelmét ellátó biztoshelyettes
Közös jelentése
az AJB-355/2016. számú ügyben**

Előadók: dr. Sipos Beáta
dr. Weinbrenner Ágnes

A vizsgálat megindítása

A bolgár nemzetiségi szószóló a szépkorúak jubileumi köszöntéséről szóló 255/2008. (X. 21.) Korm. rendelet (a továbbiakban: Korm. rendelet) jogosulti körének meghatározása miatt fordult a Magyarországon élő nemzetiségek jogainak védelmét ellátó biztoshelyetteshez. Egy konkrét eset kapcsán azt sérelmezte, hogy egy bolgár nemzetiségű, több évtizede Magyarországon élő személy, a 90. életéve betöltésekor nem kapta meg a szépkorúak jubileumi juttatását. Érdeklődésére a Közigazgatási és Elektronikus Közszolgáltatások Központi Hivatala (a továbbiakban: KEKKH) és a Nyugdíjfolyósító Igazgatóság arról tájékoztatta, hogy a juttatást azért nem kaphatja meg, mert a KEKKH nyilvántartásában letelepedett státusszal rendelkező külföldi állampolgárként szerepel, így nem tartozik a Korm. rendelet személyi hatálya alá.

A panaszbeadvány szerint az érintettet arról is tájékoztatták, ahhoz, hogy jubileumi juttatásban részesülhessen, kezdeményeznie kell a Bevándorlási és Állampolgársági Hivatalnál (a továbbiakban: BÁH) jelenlegi státuszának – Bulgária 2007. január 1-jén történt európai uniós csatlakozására tekintettel – a szabad mozgás és állandó tartózkodás jogával rendelkező státuszúra történő változtatását. A szószóló álláspontja szerint egy 90 éves személytől nem várható el, hogy anyországa uniós csatlakozását követően saját maga tájékozódjon a jogállásának rendezésére vonatkozó eljárásról, különös tekintettel arra, hogy erre való felhívást vagy értesítést nem kapott a magyar hatóságoktól.

Tekintettel arra, hogy az ügyben felmerült a jogállamiság elvéből fakadó jogbiztonság követelményével, a tisztességes eljáráshoz való joggal, az egyenlő bánásmód követelményével, valamint a nemzetiségi jogokkal összefüggő visszasság gyanúja, ezért – az alapvető jogok biztosáról szóló 2011. évi CXI. törvény (a továbbiakban: Ajbt.) 18. § (1) és 20. § (1) bekezdései, és az 1. § (2) bekezdésének c) és d) pontjában foglalt kiemelt ombudsmani kötelezettségnek is eleget téve, mely szerint az alapvető jogok biztosa tevékenysége során megkülönböztetett figyelmet fordít a Magyarországon élő nemzetiségek jogainak, valamint a leginkább veszélyeztetett társadalmi csoportok jogainak a védelmére, továbbá az Alapvető Jogok Biztosának Hivatala Szervezeti és Működési Szabályzatáról szóló 1/2012. (01. 02.) számú utasítás 1. számú melléklet 29. § (4) bekezdésére is figyelemmel – a Magyarországon élő nemzetiségek jogainak védelmét ellátó biztoshelyetessel együttműködésben vizsgálatot indítottunk. Mivel a panaszbeadvány nem egyedi jellegű, illetve nem kizárólag a Magyarországon élő nemzetiségi közösségek, hanem más, az Európai Unióhoz csatlakozott országokból származó, hazánkban letelepedett, bevándorolt státusszal rendelkező külföldieket is érinthet, ezért vizsgálatunkat rájuk is kiterjesztve, általános jelleggel folytattuk.

Eljárásunk során az Ajbt. 21. § (1) bekezdés a) pontja és (2) bekezdése alapján vizsgálatra kértük fel a KEKKH elnökét, és tájékoztatást kértünk a belügyminisztertől.

Az érintett alapvető jogok és elvek

- A jogállamiság elvéből levezethető jogbiztonság követelménye: „*Magyarország független demokratikus jogállam.*” [Alaptörvény B) cikk (1) bekezdés];
- A hatósági ügyek tisztességes intézéséhez való jog: „*Mindenkinek joga van ahhoz, hogy ügyeit a hatóságok részrehajlás nélkül, tisztességes módon és ésszerű határidőn belül intézzék. A hatóságok törvényben meghatározottak szerint kötelesek döntéseiket indokolni.*” [Alaptörvény XXIV. cikk (1)];
- Az esélyegyenlőség követelménye: „*Magyarország külön intézkedésekkel védi a családokat, a gyermekeket, a nőket, az időseket és a fogyatékkal élőket.*” [Alaptörvény XV. cikk (5) bekezdés];

- A nemzetiségek a magyar politikai közösségen belüli, állami védelmet és támogatást élvező kulturális és politikai közösségek: „*A velünk élő nemzetiségek a magyar politikai közösség részei és államalkotó tényezők. Vállaljuk, hogy [...] a magyarországi nemzetiségek nyelvét és kultúráját [...] ápoljuk és megővjük.*” [Alaptörvény, Nemzeti hitvallás] „*A Magyarországon élő nemzetiségek államalkotó tényezők.*” [Alaptörvény XXIX. cikk (1) bekezdés];
- A szabad mozgáshoz és a tartózkodási hely szabad megválasztásához való jog: „*Mindenkinek, aki törvényesen tartózkodik Magyarország területén, joga van a szabad mozgáshoz és tartózkodási helye szabad megválasztásához.*” [Alaptörvény XXVII. cikk (1) bekezdés]

Az alkalmazott jogszabályok

- Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.) (Alaptörvény);
- Az alapvető jogok biztosáról szóló 2011. évi CXI. törvény (Ajbt.);
- A nemzetiségek jogairól szóló 2011. évi CLXXIX. törvény (Njt.);
- A szabad mozgás és tartózkodás jogával rendelkező személyek beutazásáról és tartózkodásáról szóló 2007. évi I. törvény (Szmtv., hatályos: 2007. VII. 1-jétől)
- A külföldiek beutazásáról és tartózkodásáról szóló 2001. évi XXXIX. törvény (Idtv., hatálytalan: 2007. VII. 1-jétől);
- A polgárok személyi adatainak és lakcímének nyilvántartásáról szóló 1992. évi LXVI. törvény (Nytv.);
- A szépkorúak jubileumi köszöntéséről szóló 255/2008. (X. 21.) Korm. rendelet (Korm. rendelet);
- A szabad mozgás és tartózkodás jogával rendelkező személyek beutazásáról és tartózkodásáról szóló 2007. évi I. törvény végrehajtásáról szóló 113/2007. (V. 24.) Korm. rendelet (Szmtv. vhr.);
- A polgárok személyi adatainak és lakcímének nyilvántartásáról szóló 146/1993. (X. 26.) Korm. rendelet (Nytv. vhr.);
- A Kormány tagjainak feladat- és hatásköréről szóló 152/2014. (VI. 6.) Korm. rendelet;
- Az Európai Parlament és a Tanács 2004/38/EK irányelve (2004. április 29.) az Unió polgárainak és családtagjaiknak a tagállamok területén történő szabad mozgáshoz és tartózkodáshoz való jogáról, valamint az 1612/68/EGK rendelet módosításáról, továbbá a 64/221/EGK, a 68/360/EGK, a 72/194/EGK, a 73/148/EGK, a 75/34/EGK, a 75/35/EGK, a 90/364/EGK, a 90/365/EGK és a 93/96/EGK irányelv hatályon kívül helyezéséről (irányelv);
- Az Európai Unióról szóló szerződés és az Európai Unió működéséről szóló szerződés egységes szerkezetbe foglalt változata;
- Az Európai Unió Alapjogi Chartája

A megállapított tényállás

1. A panaszbeadvány ismertetése

A bolgár nemzetiségi szószóló azzal kereste meg a hivatalunkat, hogy jelezze, a Korm. rendelet – amely a szépkorúak jubileumi köszöntésével egy élet hosszú munkájának elismerésére hivatott – nem vonatkozik a bolgár nemzetiségi közösséghez tartozókra. Beadványában sérelmezte, hogy közösségük egyik – 1922-ben született – tagja, letelepedett státusszal rendelkező Magyarországon élő külföldiként nem tartozik a Korm. rendelet hatálya alá.

A szószóló levelében kiemelte a kifogásolt jogszabály azon rendelkezését, amely meghatározza, ki tekinthető szépkorú személynek: „1. § (1) *A Kormány Magyarország nevében közzönti a 90., a 95., a 100., a 105., a 110. és a 115. életévüket betöltött, Magyarországon bejelentett lakóhellyel rendelkező*

a) magyar állampolgárokat,

b) a szabad mozgás és tartózkodás jogával rendelkező személyek beutazásáról és tartózkodásáról szóló törvény (...) szerint a szabad mozgás és tartózkodás jogával rendelkező személyeket, amennyiben az e bekezdés szerinti életkor (...) betöltésének időpontjában az Szmtv.-ben meghatározottak szerint a szabad mozgás és a három hónapot meghaladó tartózkodási jogát Magyarország területén gyakorolják [az a)-b) pontban foglaltak a továbbiakban együtt: szépkorú személy].”

A beadvány szerint a juttatás igénylésekor a KEKKH munkatársa arról tájékoztatta az érintettet, hogy kezdeményeznie kellett volna a BÁH regionális igazgatóságánál, hogy státuszát Bulgária európai uniós csatlakozását követően megváltoztassák.

A szószóló álláspontja az, hogy egy 90 éves idős személynek nem róható fel, ha nem tájékozódott arról, hogy hazája uniós csatlakozását követően rendeznie kell a státuszát. Különösen úgy, hogy e kötelezettség teljesítésére vonatkozó felhívást vagy értesítést nem kapott, így nem is szerezhetett tudomást arról, hogy a BÁH-nál eljárást kellene indítania. Mindezek alapján az érintett személyt hátrány érte azáltal, hogy neki fel nem róható mulasztása miatt elesett az őt életkora alapján megillető jubileumi juttatástól.

A szószóló felhívta a biztoshelyettes figyelmét arra, hogy vélhetően nem egyedi esetről van szó, a probléma több, Magyarországon elismert nemzetiségi közösséghez tartozó személyt érinthet, ezért segítséget kért ahhoz, hogy a bolgár állampolgárságú bevándorolt, letelepedett jogállású személyek adatait a KEKKH adatbázisából kiadják státuszuk rendezése céljából.

A szószóló tájékoztatta a nemzetiségi biztoshelyestest arról, hogy kezdeményezni fogja a hivatkozott Korm. rendelet módosítását, melynek érdekében az emberi erőforrások miniszteréhez fordul.

2. A KEKKH elnökének válaszelevele

Tekintettel arra, hogy a panaszbeadvány alapján alapvető jogokkal kapcsolatos visszasság gyanúja merült fel, felkértük a KEKKH elnökét az ügy vizsgálatára. Kértük, hogy tekintse át a nyilvántartási rendszert az érintett nemzetiségi közösségekhez tartozó (nem magyar állampolgárságú bolgár, görög, horvát, lengyel, német, román, szlovák, szlovén) és egyéb bevándorolt, letelepedett státusszal rendelkező külföldiek vonatkozásában, akiknek jogi helyzetét az anyaországuk vagy származási országuk Európai Unióhoz történt csatlakozását követően rendezni kell. Tájékoztatást kértünk továbbá az anyaországuk uniós csatlakozása által érintett, Magyarországon elismert nemzetiségi közösségekhez tartozó személyek státuszának rendezésére vonatkozó eddigi gyakorlatról, illetve arról, hogy a jelzett probléma megoldására milyen intézkedéseket tart szükségesnek.

A KEKKH elnöke válaszában megerősítette, hogy az egyedi ügyben érintett személy a Korm. rendelet értelmében a 90. születésnapja időpontjában nem minősült szépkorú személynek, mert nyilvántartási jogcíme letelepedett volt, ezért a KEKKH nem állította ki számára a juttatáshoz szükséges jubileumi adatlapot.

Az elnöki tájékoztatás kitért arra, hogy a Magyarország területén tartózkodó külföldi állampolgárok magyarországi tartózkodásának jogcímét az idegenrendészeti hatóság állapítja meg, a KEKKH pedig – az Nytv. vhr. 21. § (9) bekezdésére figyelemmel – az idegenrendészeti hatóság értesítése alapján nyilvántartásba veszi a szabad mozgás és tartózkodás jogával rendelkező személyek személyi- és lakcímadatait.

Azok a letelepedett, illetve bevándorolt jogállású személyek, akiknek a magyarországi tartózkodási jogcímét anyaországuk vagy származási országuk európai uniós csatlakozása érinti vagy érintette, az idegenrendészeti hatóságnál kezdeményezhetik jogállásuk rendezését.

Álláspontja szerint a probléma megoldásául szolgálhat a Korm. rendelet 1. § (1) bekezdésében meghatározott jogosulti kör módosítása, a köszöntésre és a jubileumi juttatásra jogosultak körének kiterjesztése azokra a letelepedett és bevándorolt jogállású személyekre, akiknek a jogállását anyaországuk vagy származási országuk európai uniós csatlakozása érinti vagy érintette.

A tájékoztatás melléklete tartalmazta azokat az adatokat, amelyek az érintett nemzetiségekre vonatkoznak. E szerint a bevándorolt személyek száma a bolgár, görög, horvát, lengyel, német, román, szlovák, szlovén nemzetiségek körében összesen: 13.812 fő. A letelepedett státuszú személyek száma: 892 fő. Életkori megoszlásukat tekintve a bevándorolt státuszúak között a 90-94 éves korúak száma: 146 fő, a 95-99 évesek száma: 49 fő, a 100 év felettiek száma: 47 fő. A letelepedett státuszú személyek között a 90-94 éves korúak száma: 9 fő, 100 év feletti pedig: 1 fő.

3. A belügyminiszter tájékoztatásának összefoglalása

A KEKKH elnökének tájékoztatása szerint a vizsgált személyi kör az idegenrendészeti hatóságnál kezdeményezheti jogállása rendezését az Szmvt. 88. § (4) bekezdése alapján, mely szerint *a letelepedési vagy bevándorlási engedéllyel rendelkező EGT-állampolgár vagy családtag kérelmére – a feltételek vizsgálata nélkül – állandó tartózkodási jogot igazoló okmányt kell kiállítani.* E szabályozással és gyakorlati megvalósításával összefüggésben további információk beszerzését tartottuk szükségesnek.

Figyelemmel arra, hogy a Kormány tagjainak feladat- és hatásköréről szóló 152/2014. (VI. 6.) Korm. rendelet 1. Melléklet B) pontja szerint mind a KEKKH, mind a BÁH a belügyminiszter irányítása alatt áll, ezért tőle kértünk részletes tájékoztatást.

A vizsgálat során a következő kérdésekre kerestük a választ:

– a hatósági nyilvántartásokban miként kerültek átvezetésre a hazai nemzetiségi közösségekhez tartozó (lengyel, szlovák, szlovén, román, bolgár, horvát, német, görög) bevándorolt, letelepedett státusszal rendelkező személyek adatai, akiknek a jogi helyzetét az Európai Unióhoz való csatlakozás érintette,

– mi annak a KEKKH által is hivatkozott jogi szabályozásnak az indoka, hogy a vizsgált személyi körnek külön kezdeményeznie kell jogállása módosítását,

– érkezett-e panasz a Belügyminisztériumhoz a bevándorolt, letelepedett jogállású személyek státuszának rendezése tárgyában,

– a problémát mely intézkedésekkel (esetleg jogszabálmódosításokkal) lehetne megoldani.

A belügyminiszter a kérdések kapcsán kitért arra, hogy a Korm. rendelet értelmében **jubileumi köszöntésben** – és az 1. § (2) bekezdése alapján az azzal járó juttatásban – a Magyarországon bejelentett lakóhellyel rendelkező, az Szmvt. szerint a szabad mozgás és tartózkodás jogával rendelkező személyek részesülnek, akik a Korm. rendeletben meghatározott életkor betöltésének időpontjában az Szmvt.-ben meghatározottak szerint a szabad mozgás és a három hónapot meghaladó tartózkodás jogát Magyarország területén gyakorolják.

A belügyminiszter véleménye szerint a Korm. rendelet a jubileumi köszöntés és ahhoz kapcsolatosan a juttatás feltételeként a szabad mozgás és a három hónapot meghaladó tartózkodás jogát határozza meg, nem pedig a szabad mozgás és tartózkodás jogát igazoló okmány meglétét. Fontosnak tartotta azt is kiemelni, hogy az Szmvt. 24. § (1) bekezdése alapján az EGT-állampolgár részére kiállított okmány csak tanúsítja az állandó tartózkodási jogot – azaz az okmány deklaratív hatályú –, nem pedig keletkezteti azt.

A belügyminiszter arra is rámutatott – amit az Szmvt. indokolása szintén hangsúlyoz –, hogy az irányelv 25. cikk (1) bekezdésének megfelelően a tartózkodási jogot igazoló okmány – a regisztrációs igazolás, a tartózkodási kártya és az állandó tartózkodási kártya – *„birtokolása semmilyen körülmények között nem lehet valamilyen jog gyakorlásának vagy adminisztratív formai követelmény teljesítésének az előfeltétele, mivel a jogosultságot bármilyen más bizonyítási eszközzel tanúsítani lehet.”*

Az Szmvt. 88. § (4) bekezdésére figyelemmel a belügyminiszter kiemelte, hogy álláspontja szerint a panaszos korábbi, a nyilvántartásban kezelt letelepedett státuszára, valamint Bulgária 2007. január 1. napján történt európai uniós csatlakozására tekintettel, 90. születésnapja időpontjában a szabad mozgás és az állandó tartózkodás jogával rendelkező személy volt, függetlenül attól, hogy részére az állandó tartózkodási kártyát kiállították-e.

Mindezek alapján a belügyminiszternek az a véleménye, hogy a szépkorúak jubileumi juttatására való jogosultság alanyi jogon megilleti a panaszost, függetlenül attól, hogy a KEKKH nyilvántartásában letelepedett státuszú vagy a szabad mozgás és tartózkodás jogával rendelkező személyként szerepel-e.

Részletesen bemutatta a szépkorúak jubileumi köszöntésére jogosultak körének meghatározására vonatkozó eljárásrendet is. A Korm. rendelet 1. § (4)-(7) bekezdéseiben és a 2. §-ában foglaltak értelmében a KEKKH a nyilvántartásából adatokat szolgáltat a Nyugdíjfolyósító Igazgatóság részére mindazon személyekről, akik a tárgyévben töltik be a Korm. rendeletben meghatározott életkort és jogosultak a jubileumi köszöntésre.

Ezt követően a Nyugdíjfolyósító Igazgatóság megküldi a KEKKH részére az azon személyek adatait tartalmazó összesítést, akik esetében nem állnak fenn a Korm. rendeletben meghatározott kizáró körülmények. A KEKKH ezután a Korm. rendeletben meghatározott életkor betöltése előtt 60 nappal egy űrlap megküldésével megkeresi a szépkorú személyeket, akik annak visszaküldésével hozzájárulnak a juttatás folyósításához. A letelepedettként nyilvántartott személyek vonatkozásában a KEKKH nem rendelkezik arra vonatkozó információval, hogy az érintettek jogosultak lennének a szabad mozgás és tartózkodás jogát igazoló okmány kiállítására, de az Szmtv. alapján az ahhoz szükséges kérelmet nem nyújtották be. A belügyminiszter ezzel kapcsolatban kiemelte, hogy a KEKKH csak az általa vezetett nyilvántartásban szereplő adatok alapján tud adatot szolgáltatni.

A panaszolt eset kapcsán azt is leszögezte, hogy a panaszos Bulgária Európai Unióhoz történt csatlakozása következtében ugyan az Szmtv. hatálya alá tartozik, ugyanakkor a hatósági nyilvántartásokban még mindig letelepedett jogállásúként szerepel. Jelezte egyúttal, hogy az Szmtv. 88. § (4) bekezdése alapján a letelepedési és bevándorlási engedéllyel rendelkező EGT-állampolgár vagy családtag kérelmére a feltételek vizsgálata nélkül ki kell állítani az állandó tartózkodási jogot igazoló okmányt. Ilyen tárgyú kérelmet azonban – a válaszadáskor rendelkezésre álló adataik szerint – az érintett vagy családtagja nem terjesztett elő, így állandó tartózkodási jogot igazoló okmányt nem állítottak ki számára, ezért a nyilvántartásokban továbbra is letelepedett jogállásúként szerepel. Felhívta a figyelmet arra, hogy az érintett vagy meghatalmazottja kérelmezheti a BÁH lakóhely szerint illetékes regionális igazgatóságánál az állandó tartózkodási kártya kiállítását.

A vizsgált személyi kör adatainak hatósági nyilvántartásokban történő átvezetésével kapcsolatban arról kaptunk tájékoztatást, hogy az állandó tartózkodási jogot igazoló okmány kiállítása az Szmtv. 88. § (4) bekezdése szerint kizárólag az ügyfél (a letelepedési vagy bevándorlási engedéllyel rendelkező EGT-állampolgár vagy családtag) kérelmére történhet, tekintettel arra, hogy a kérelmezőnek személyazonosító okmánnyal – származási országa szerinti okmányával vagy személyazonosító igazolványával – igazolnia kell személyazonosságát és állampolgárságát. Az Szmtv. 88. § (4) bekezdése szerinti rendelkezésnek tehát az az indoka, hogy az állandó tartózkodási kártya kiállításakor az EGT-állampolgárnak személyazonosító okmány bemutatásával igazolnia kell a személyazonosságát és állampolgárságát.

A belügyminiszter kiemelte, hogy a megjelölt nemzetiségi közösségek esetében akkor lehet a korábbi letelepedett vagy bevándorolt státusz helyett a szabad mozgás és tartózkodás jogát átvezetni a BÁH által vezetett idegenrendészeti nyilvántartásban, ha az ügyfél az illetékes idegenrendészeti szervnél igazolja EGT-állampolgárságát és kérelmezi a szabad mozgás és tartózkodás jogát tanúsító okmány kiállítását. A tájékoztatás szerint a gyakorlatban erre általában akkor kerül sor, amikor az ügyfél a bevándorolt vagy letelepedett státuszt igazoló okmány vagy személyazonosító igazolvány érvényességi idejének lejártja miatt kéri az okmány pótlását. A BÁH regionális igazgatósága ekkor látja el az ügyfelet állandó tartózkodási kártyával.

A vonatkozó jogszabályi rendelkezések kapcsán a belügyminiszter azt is hangsúlyozta, hogy az Nytv. 9. § (2) bekezdés m) pontban foglaltak értelmében a KEKKH látja el a szabad mozgás és tartózkodás jogával rendelkező személyek személyiadat- és lakcímnnyilvántartásba vételével kapcsolatos feladatokat.

Az Nytv.vhr. 21. § (9) bekezdése szerint az idegenrendészeti hatóság haladéktalanul értesíti a KEKKH-t a szabad mozgás és tartózkodás jogával rendelkező személyek nyilvántartásba vételéhez szükséges személyi- és lakcímadatokról, majd az Nytv.vhr. 12. § (1) bekezdés f) pontja alapján a KEKKH elsőfokú hatósági jogkörében eljárva felveszi ezen személyek személyi- és lakcímadatait a személyiadat- és lakcímnnyilvántartásba.

A belügyminiszter a probléma megoldására vonatkozóan arról tájékoztatott, hogy megvizsgálják annak lehetőségét, hogy a központi idegenrendészeti nyilvántartás, valamint a személyiadat- és lakcímnnyilvántartás közhitelessége érdekében az – állampolgárság szerinti ország európai uniós csatlakozásából kifolyólag mintegy automatikusan bekövetkező, a letelepedett és a bevándorolt jogállás megszűnésére, illetve a szabad mozgás és tartózkodás jogának keletkezésére vonatkozó – adatok átvezetése a nyilvántartásokban megtörténjen.

A vizsgálat megállapításai

I. A hatáskör tekintetében

Az alapvető jogok biztosának és biztoshelyetteseinek feladat- és hatáskörét, valamint az azok ellátásához szükséges vizsgálati jogosultságokat az Ajbt. határozza meg.

Az Ajbt. 18. § (1) bekezdése szerint az alapvető jogok biztosához bárki fordulhat, ha megítélése szerint valamely hatóság tevékenysége vagy mulasztása a beadványt tevő személy alapvető jogát sérti vagy annak közvetlen veszélyével jár (a továbbiakban együtt: visszásság), feltéve, hogy a rendelkezésre álló közigazgatási jogorvoslati lehetőségeket – ide nem értve a közigazgatási határozat bírósági felülvizsgálatát – már kimerítette, vagy jogorvoslati lehetőség nincs számára biztosítva.

Az Ajbt. 18. § (1) bekezdés a) pontja alapján a közigazgatási szerv, így a BÁH és a KEKKH az alapvető jogok biztosá és biztoshelyettesei által vizsgálható hatóságnak minősül.

A jelentést az alapvető jogok biztosá és a Magyarországon élő nemzetiségek jogainak védelmét ellátó helyettese közösen készítette. Az Ajbt. 1. § (2) bekezdése értelmében az alapvető jogok biztosá tevékenysége során megkülönböztetett figyelmet fordít többek között az Alaptörvény XXIX. cikkében meghatározott, a Magyarországon élő nemzetiségek jogainak érvényesítésére. A nemzetiségi biztoshelyettes folyamatosan figyelemmel kíséri a Magyarországon élő nemzetiségek jogainak érvényesülését, és az Ajbt. 3. § (2) bekezdése d) pontja alapján közreműködik az alapvető jogok biztosának vizsgálatában.

A konkrét panaszügy vizsgálatát – hivatalból kezdeményezett eljárás keretében – kiterjesztettük a problémakörrel érintett valamennyi hazai nemzetiségi közösséget, valamint a hazánkban letelepedett, bevándorolt státusszal rendelkező, időközben az EU-hoz csatlakozott országokból származó külföldieket érintő szabályozás és az azzal kapcsolatos gyakorlat vizsgálatára.

A preventív alapjogvédelemre is hangsúlyt helyező ombudsmani gyakorlat alapján a biztos és helyettesei a mandátumuk keretei között maradnak akkor, amikor az alapjogi aspektusú vizsgálathoz nélkülözhetetlen módon a konkrét alapjogsérelmek és az azokon alapuló panaszok megelőzése érdekében áttekintik a releváns jogi szabályozás egyes elemeit, feltérképezik és jelzik a jogalkotó szervek felé a normaszöveggel kapcsolatban felmerülő alkotmányossági aggályokat.

Az Ajbt. 37. §-a értelmében, ha az alapvető jogok biztosának álláspontja szerint a visszásság valamely jogszabály vagy közjogi szervezetszabályozó eszköz felesleges, nem egyértelmű vagy nem megfelelő rendelkezésére, illetve az adott kérdés jogi szabályozásának hiányára vagy hiányosságára vezethető vissza, a visszásság jövőbeni elkerülése érdekében javasolhatja a jogalkotásra vagy a közjogi szervezetszabályozó eszköz kiadására jogosult szervnél a jogszabály vagy a közjogi szervezetszabályozó eszköz módosítását, hatályon kívül helyezését vagy kiadását, illetve a jogszabály előkészítőjénél jogszabály előkészítését.

Az Ajbt. tehát feljogosítja az alapvető jogok biztosát és helyetteseit egy adott jogi szabályozás alapjogi szempontú vizsgálatára, valamint a jogszabály hiányosságával összefüggő intézkedések megfogalmazására.

II. Az érintett alapvető jogok és elvek tekintetében

Az alapvető jogok biztosa egy adott társadalmi probléma mögött álló összefüggésrendszer feltárása során autonóm, objektív és neutrális módon, kizárólag alapjogi érvek felsorakoztatásával és összevetésével tesz eleget mandátumának. Az ombudsmani intézmény megalakulása óta az országgyűlési biztos következetesen, zsinórmértékként támaszkodott az Alkotmánybíróság alapvető jogállami garanciákkal és az alapjogok tartalmával kapcsolatos elvi megállapításaira, és – az ombudsmani jogvédelem speciális vonásainak megfelelően – alkalmazta az alapjog-korlátozás alkotmányosságát megítélni hivatott alapjogi teszteket.

A jelentés megállapításaival összefüggésben ismételten hivatkozunk arra, hogy az Alaptörvény vonatkozó rendelkezéseinek szövege az Alaptörvény negyedik módosításának hatályba lépését követően továbbra is nagyrészt megegyezik az Alkotmányban foglaltakkal, az alkotmányos követelmények és alapjogok tekintetében jellemzően nem tartalmaz olyan rendelkezéseket, amelyek ellentétesek volnának a korábbi szöveggel.

Az Alkotmánybíróság a 22/2012. (V. 11.) AB határozatában arra mutatott rá, hogy *„az előző Alkotmány és az Alaptörvény egyes rendelkezései tartalmi egyezősége esetén éppen nem a korábbi alkotmánybírósági döntésben megjelenő jogelvek átvételét, hanem azok figyelmen kívül hagyását kell indokolni”*.

1. A jogállamiság elvéből levezethető jogbiztonság követelménye

Az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdése szerint Magyarország független, demokratikus jogállam. Az Alkotmánybíróság több határozatában rámutatott arra, hogy a jogállam nélkülözhetetlen eleme a jogbiztonság. Az Alkotmánybíróság a 30/2012. (VI. 27.) AB határozatában kimondta, hogy az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdése, valamint az Alkotmány 2. § (1) bekezdése azonosan deklarálja az ún. jogállami klauzulát, tehát az eddig kialakított alkotmánybírósági gyakorlat továbbra is relevánsnak tekintendő.

A jogbiztonság az állam kötelességévé teszi annak biztosítását, hogy a jog egésze, egyes részterületei és az egyes jogszabályok is világosak, egyértelműek, működésüket tekintve kiszámíthatóak és előreláthatóak legyenek a norma címzettjei számára. A jogbiztonság nem csupán az egyes normák egyértelműségét követeli meg, de az egyes jogintézmények működésének kiszámíthatóságát is.

2. Tisztességes hatósági eljáráshoz való jog

Az Alaptörvény XXIV. cikk (1) bekezdése tartalmazza, hogy mindenkinek joga van ahhoz, hogy ügyeit a hatóságok – ide értve a közszolgáltatást végző szervezetet – részrehajlás nélkül, tisztességes módon, ésszerű határidőn belül intézzék, és a törvényben meghatározottak szerint indokolják. Az Alkotmánybíróság álláspontja szerint a közigazgatás törvényessége akkor valósul meg, ha jogilag szabályozott eljárási keretek között működik. Az Alkotmánybíróság számos esetben elvi érveléssel mutatott rá arra, hogy az alanyi jogok érvényesítésére szolgáló eljárási garanciák a jogbiztonság alkotmányos követelményéből erednek, de szoros kapcsolatban állnak a jogegyenlőséggel, a törvény előtti egyenlőséggel is. A megfelelő eljárási garanciák nélkül működő eljárásban ugyanis a jogbiztonság az, ami sérelmet szenved. A tisztességes eljárás követelménye olyan minőség, amelyet az eljárás egészének és körülményeinek figyelembevételével lehet megítélni.

3. A szabad mozgáshoz és a tartózkodási hely szabad megválasztásához való jog

A *mozgásszabadság* fogalma szorosan kapcsolódik a személyes szabadság fogalmához. Eszerint a mozgásszabadság a személyes szabadság egyik fokozata. A személyes szabadság korlátozása ugyanis általában értelemszerűen a mozgásszabadság kisebb vagy nagyobb mértékű korlátozásával jár.¹ A szabad mozgáshoz való jog a helyváltoztatáshoz való jog szabadságát jelenti.

¹ Sári János - Somody Bernadette: Alapjogok. Alkotmánytan II. Osiris Kiadó, Budapest, 2008. 113. o.

A szabad mozgás és tartózkodás joga a korábbi Alkotmányban is szereplő személyes szabadságjog volt az 1989. évi XXXI. törvény alapján. Ennek indokolása szerint a szabad mozgás és a tartózkodási hely szabad megválasztásának joga magában foglalja a lakóhely vagy az ország elhagyásához való jogot. A Magyarország területén törvényesen tartózkodó személyek – magyar állampolgárok, érvényes útiokmányokkal rendelkező külföldiek stb. – belátásuknak megfelelően jogosultak lakóhelyük vagy tartózkodási helyük meghatározására, ebben nem korlátozhatók.

Ezek közül az Alaptörvény az ország elhagyásának jogát a XIV. cikkben szabályozza, így az alapvető jog *a következő részjogosítványokból tevődik össze: az ország területén való szabad mozgás, a lakóhely szabad megválasztása, illetve a letelepedési szabadság.*

4. Az egyenlő bánásmód követelménye

Az Európai Unióról szóló szerződés és az Európai Unió működéséről szóló szerződés egységes szerkezetbe foglalt változata 18. cikke – A megkülönböztetés tilalma és az uniós polgárság cím alatt – előírja, hogy *a Szerződések alkalmazási körében és az azokban foglalt különös rendelkezések sérelme nélkül, tilos az állampolgárság alapján történő bármely megkülönböztetés.*²

Az Európai Unió Alapjogi Chartájának 21. cikk (2) bekezdése ezt erősíti meg, amikor deklarálja, hogy *a Szerződések alkalmazási körében és az azokban foglalt különös rendelkezések sérelme nélkül, tilos az állampolgárság alapján történő minden megkülönböztetés.*³

Az Alaptörvény II. cikke arról rendelkezik, hogy az emberi méltóság sérthetetlen. Minden embernek joga van az élethez és az emberi méltósághoz. A méltósághoz való jog egyik funkciója az egyenlőség biztosítása. „[...] *Az emberi méltóságban mindenki osztozik, aki ember, függetlenül attól, hogy mennyit valósított meg az emberi lehetőségből és miért annyit.*”⁴

Az egyenlő méltóság alapjoga indokolja és tölti meg tartalommal az Alaptörvény XV. cikk (2) bekezdésében foglalt egyenlő bánásmód követelményét, amelynek értelmében Magyarország az alapvető jogokat mindenkinek bármely megkülönböztetés, nevezetesen faj, szín, nem, fogyatékoság, nyelv, vallás, politikai vagy más vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, vagyoni, születési vagy egyéb helyzet szerinti különbségtétel nélkül biztosítja. Az Alkotmánybíróság ma is helytálló megállapítása szerint „[...] *A megkülönböztetés tilalma arra vonatkozik, hogy a jognak mindenkét egyenlőként (egyenlő méltóságú személyként) kell kezelnie, azaz az emberi méltóság alapjogán nem eshet csorba, azonos tisztelettel és körültekintéssel, az egyéni szempontok azonos mértékű figyelembevételével kell a jogosultságok és a kedvezmények elosztásának szempontjait meghatározni.* [...]”⁵ Nem minden különbségtétel tilos tehát, hanem csupán az emberi méltósághoz való jogot sértő megkülönböztetések. A megkülönböztetés alkotmányossága tekintetében az Alkotmánybíróság két mércét alkalmaz. Az alkotmányos alapjogok tekintetében megvalósuló egyenlőtlen bánásmód esetén annak alkotmányossága az alapvető jogok korlátozására irányadó szükségességi-arányossági teszt alapján ítéltető meg. Az Alaptörvény – ahogyan korábban az Alkotmány is – szövegszerűen csak az alapvető jogok tekintetében tiltja a hátrányos megkülönböztetést, az alkotmánybírói gyakorlat szerint azonban az emberi méltóság sérelmére megvalósuló egyenlőtlen bánásmód tilalma kiterjed az egész jogrendszerre.

III. Az ügy érdeme tekintetében

Jelen vizsgálat egyedi panasz alapján indult, a felmerült visszasságok azonban több, Magyarországon elismert és az Európai Unióba belépett anyaországból származó, nemzetiségi közösséghez tartozó külföldi személyt, valamint más letelepedett, bevándorolt státusszal rendelkező, azóta az Európai Unióhoz csatlakozott országból származó külföldit is érintenek, ezért vizsgálatunk megállapításai rájuk is vonatkoznak.

² Forrás: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=celex%3A12012E%2FTXT> letöltve: 2016.06.14.

³ Forrás: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX%3A12012P%2FTXT> letöltve: 2016.06.14.

⁴ 23/1990. (X. 31.) AB határozat, Sólyom László párhuzamos indokolása

⁵ 9/1990. (IV. 25.) AB határozat

Azok a letelepedett, bevándorolt jogállásúként nyilvántartott külföldiek, akiknek a magyarországi tartózkodási jogcímét az európai uniós csatlakozás érintette, és az idegenrendészeti hatóságnál nem kezdeményezték a szabad mozgás és tartózkodás jogát igazoló okmány kiállítását, még mindig letelepedett, bevándorolt jogállású külföldiként vannak nyilvántartva. E státuszt ma már nem lehet elnyerni, mivel azt a jelenleg hatályos jogi szabályozás már nem ismeri, de jelentős lélekszámú csoport szerepel ilyen státuszúként a nyilvántartásokban.

A konkrét ügyben az, hogy a nyilvántartások nem kezelik a szabad mozgás és tartózkodás joga keletkezésének és a letelepedett, bevándorolt státusz megszűnésének tényét, oda vezetett, hogy a panaszos esett egy alanyi jogon járó juttatástól, és ezen túlmenően feltehetően természetes személyek nagyobb csoportját érintő további visszasságokat is okozhat.

A szépkorú személyek jubileumi köszöntéséről, a jubileumi juttatásról

Az Idősügyi Tanács kezdeményezésére az állam 2008 óta biztosítja a szépkorú személyek számára a jubileumi juttatást. A szépkort betöltött személyes köszöntésére és az azzal járó okiratra, valamint a jubileumi juttatásra - legkorábban 2009. január 1-jétől - a 90., a 95., a 100., a 105., a 110. és a 115. életévüket betöltött, Magyarországon bejelentett lakóhellyel rendelkező magyar állampolgárok és a szabad mozgás és tartózkodás jogát Magyarországon gyakorlók jogosultak.⁶ A juttatás összege a 90. életév betöltésekor 90.000 forint, a 95. életév betöltésekor 95.000 forint, a 100. életév betöltésekor 100.000 forint, a 105. életév betöltésekor 105.000 forint, a 110. életév betöltésekor 110.000 forint, és 115.000 forint a 115. életév elérésekor.

A Korm. rendelet jogosultsági feltételei között szerepel a meghatározott életkor betöltése, a magyarországi bejelentett lakóhely, a magyar állampolgárság vagy az Szmtv.-ben meghatározottak szerint a szabad mozgás és a három hónapot meghaladó tartózkodás jogának Magyarországon történő gyakorlása. E juttatás nem rászorultsági alapú, jövedelemfüggő ellátás, hanem alanyi jogon biztosított, így aki a feltételeknek megfelel, részesül a juttatásban.

A vizsgált Korm. rendelet 1. § (1) bekezdés b) pontja szerint szépkorú személynek tekintendő az, aki az Szmtv. szerint a szabad mozgás és a három hónapot meghaladó tartózkodás jogát Magyarország területén gyakorolja.

Az Szmtv. 1. § (1) bekezdés a) pontjában foglaltak alapján: *Magyarország az e törvényben foglaltak szerint biztosítja a szabad mozgás és tartózkodás jogának gyakorlását a magyar állampolgár kivételével az Európai Unió tagállama és az Európai Gazdasági Térségről szóló megállapodásban részes más állam állampolgárának, továbbá az Európai Közösség és tagállamai, valamint az Európai Gazdasági Térségről szóló megállapodásban nem részes állam között létrejött nemzetközi szerződés alapján a szabad mozgás és tartózkodás joga tekintetében az Európai Gazdasági Térségről szóló megállapodásban részes állam állampolgárával azonos jogállású személynek (a továbbiakban: EGT-állampolgár).*

Az Szmtv. 16. § (1) bekezdés a) pontja szerint: *Állandó tartózkodásra jogosult az az EGT-állampolgár, aki öt éven át megszakítás nélkül, jogszerűen Magyarországra területén tartózkodott.*

Álláspontunk szerint a panaszos Bulgária uniós csatlakozására tekintettel 2007. január 1-jétől EGT-állampolgár, mivel pedig öt éven át megszakítás nélkül jogszerűen Magyarországon tartózkodott, állandó tartózkodásra jogosult személynek tekintendő.

Egyetértünk a belügyminiszterrel abban, hogy a Korm. rendelet a szépkorúak juttatásának feltételeként a szabad mozgás és a három hónapot meghaladó tartózkodás jogát határozza meg, nem pedig a szabad mozgás és tartózkodás jogát igazoló okmány meglétét. Abban is azonos az álláspontunk, hogy az Szmtv. 24. § (1) bekezdése alapján az EGT-állampolgár részére kiállított okmány (állandó tartózkodási kártya) csak tanúsítja az állandó tartózkodási jogot – azaz az okmány deklaratív hatályú –, nem pedig keletkezteti azt.

Egyetértünk abban is a belügyminiszter véleményével, hogy a szépkorúak jubileumi juttatására való jogosultság alanyi jogon megilleti a panaszost, függetlenül attól, hogy a KEKKH nyilvántartásában letelepedett státuszú vagy a szabad mozgás és tartózkodás jogával rendelkező személyként szerepel-e.

Mindezek alapján megállapítottuk, hogy a panaszos korábbi, a nyilvántartásban kezelt letelepedett státuszára, valamint Bulgária 2007. január 1-jén történt európai uniós csatlakozására tekintettel, a szabad mozgás és állandó tartózkodás jogával rendelkező személy, függetlenül attól, hogy az állandó tartózkodási kártyát kiállították-e számára vagy sem. A szépkorúak jubileumi juttatására való jogosultság tehát alanyi jogon megilleti őt, a KEKKH-nál nyilvántartott státuszától függetlenül.

Az állampolgárság szerinti ország európai uniós csatlakozására tekintettel mintegy automatikusan megszűnik a letelepedett, bevándorolt jogállás, és az érintettek a szabad mozgás és állandó tartózkodás jogával rendelkezőnek minősülnek, mely jog létezése független attól, hogy az érintettek rendelkeznek-e a szabad mozgás és tartózkodás jogát igazoló okmánnyal, különös tekintettel arra, hogy az irányelv 25. cikk (1) bekezdésében foglaltak szerint, annak „*birtoklása semmilyen körülmények között nem lehet valamilyen jog gyakorlásának vagy adminisztratív formai követelmény teljesítésének az előfeltétele, mivel a jogosultságot bármilyen más bizonyítási eszközzel tanúsítani lehet*”. A szabad mozgás és tartózkodás joga tehát az okmányok meglététől függetlenül fennállhat, és az irányelvi rendelkezésnek megfelelően a tartózkodási jogosultságot bármilyen más, arra alkalmas bizonyítási eszközzel bizonyítani lehet.

A Korm. rendelet a jogosultság feltételének meghatározásakor nem írja (és az irányelv értelmében nem is írhatja) elő azt, hogy a szabad mozgás és tartózkodás jogát igazoló okmánnyal kell rendelkeznie a jogosultnak. Az irányelv e szakaszára a belügyminiszter is felhívta a figyelmet.

Az ezzel kapcsolatos hazai szabályozás, valamint a központi idegenrendészeti- és a személyiadat- és lakcímnnyilvántartás vezetése során követett gyakorlat azonban aggályos. Az Szmvtv. 88. § (4) bekezdése⁷ ugyanis azt rögzíti, hogy a letelepedési vagy bevándorlási engedéllyel rendelkező EGT-állampolgár vagy családtag állandó tartózkodási jogot igazoló okmányának kiállítását ugyan feltételek vizsgálata nélkül kell biztosítani, de kizárólag kérelemre indulhat az eljárás. A belügyminiszter azzal indokolta e szabály szükségességét, hogy az EGT-állampolgároknak személyazonosító okmány bemutatásával kell igazolniuk személyazonosságukat és állampolgárságukat az állandó tartózkodási kártya kiállítására vonatkozó kérelem előterjesztésekor.

Azt nem vitatjuk, hogy az okmány kiállítását a személyazonosság és az állampolgárság igazolásához kötik. Rendkívül aggályos azonban, hogy csak a kérelemmel kezdeményezhető okmánykiállítást követően változhat meg a bevándorolt, letelepedett külföldi nyilvántartásban szereplő státusza a szabad mozgás és állandó tartózkodás jogával rendelkező státuszúra.

A konkrét ügy vonatkozásában különösen nem életszerű ez a gyakorlat, mivel a 90 év feletti szépkorú személyek többsége – életkorukból adódóan – vélelmezhetően lejárati nélküli személyazonosító okmánnyal rendelkezik, így az okmányok érvényességi idejének lejáratára miatt nem szükséges felkeresniük az illetékes hatóságot. A jubileumi juttatásban részesítés elmaradása megítélésünk szerint közhiteles nyilvántartási rendszerek hiányosságaira is felhívta a figyelmet.

A belügyminiszterrel egyetértve orvoslást igénylő problémaként definiáltuk, hogy jelenleg nem automatikusan, az ügyfél közvetlen részvétele nélkül biztosított az – állampolgárság szerinti ország európai uniós csatlakozása miatt bekövetkezett, a letelepedett és bevándorolt jogállás megszűnésére, és a szabad mozgás és tartózkodás jogának keletkezésére vonatkozó – adatok átvezetése és szükség szerinti összehangolása a központi idegenrendészeti-, és a személyiadat- és lakcímnnyilvántartásban. Ezzel összefüggésben sérült az állami nyilvántartások közhiteles voltába vetett bizalom elve is. A közhitelesség elve a 8/1998. (III. 20.) AB határozat szerint harmadik személyekkel szemben fennálló olyan elv, amelyre a jóhiszemű jogok gyakorlása épül, amely alkotmányos jogok garanciájaként is funkcionálhat, és amelynek lényeges tartalma nem korlátozható. (ABH 1998, 883, 885.)

⁷ A szabad mozgás és tartózkodás jogával rendelkező személyek beutazásáról és tartózkodásáról szóló 2007. évi I. törvény 88. § (4) bekezdés: A letelepedési vagy bevándorlási engedéllyel rendelkező EGT-állampolgár vagy családtag kérelmére - a feltételek vizsgálata nélkül - állandó tartózkodási jogot igazoló okmányt kell kiállítani.

A közhitelesség elve a naprakészség és a valóságosság követelményét is magában foglalja, azaz a közhiteles nyilvántartásoknak mindig valóságos adatokat kellene tartalmazniuk.

Sérült az egyenlő bánásmód követelménye is, mivel objektív szempontokkal nem indokolható az eltérő bánásmód alkalmazása a szabad mozgás és tartózkodás jogát gyakorló uniós polgárok tekintetében annak alapján, hogy származási országuk uniós csatlakozása időpontjában már az ország területén tartózkodtak és más státuszú külföldiként szerepeltek a nyilvántartásokban, vagy a szabad mozgás és tartózkodás jogát gyakorolva, származási országuk uniós csatlakozását követően érkeztek az ország területére, és a szabad mozgás és tartózkodás jogával rendelkező külföldiként vették őket nyilvántartásba.

Mindezek alapján megállapítottuk, hogy mivel a BÁH-nál vezetett idegenrendészeti-, és a KEKKH-nál vezetett személyiadat- és lakcímnnyilvántartás nem kezeli a letelepedett, bevándorolt jogállásúként nyilvántartott külföldiek származási- vagy anyaországának Európai Unióhoz történt csatlakozása tényét, és az emiatt kialakult visszás helyzetet az ügyfél számára javasolt okmányigényléssel kívánja orvosolni – azaz okmány híján nem a szabad mozgás és állandó tartózkodás jogával rendelkező személyekként tartja őket nyilván –, sérült a jogállamiságból fakadó jogbiztonság követelménye, a panaszos tisztességes eljáráshoz fűződő joga és az egyenlő bánásmód követelménye. Amellett, hogy a konkrét ügy kapcsán feltételezhető, hogy számos jogosult esett a jubileumi köszöntéstől, a nyilvántartott adatok ilyen jelentős mértékű eltérése a valóságtól természetes személyek nagyobb csoportjának körében alapvető jog(ok) sérelméhez vezethet.

Intézkedéseink

A közös vizsgálati jelentésben feltárt alapvető jogokkal összefüggő visszásság *jövőbeni megelőzése* érdekében az Ajbt. 31. § (1) és 37. § alapján *felkérem*

– a *belügyminisztert*, tegye meg – a közhitelesség alapelveire is figyelemmel – a szükséges intézkedéseket annak érdekében, hogy az állampolgárság szerinti ország európai uniós csatlakozásából kifolyólag bekövetkezett, a letelepedett és a bevándorolt jogállás megszűnésére, illetve a szabad mozgás és tartózkodás jogának keletkezésére vonatkozó adatok automatikusan átvezetésre kerüljenek a központi idegenrendészeti-, valamint a személyiadat- és lakcímnnyilvántartási rendszerben;

– a *emberi erőforrások miniszterét*, vizsgálja meg – együttműködve a belügyminiszterrel –, hogy a jelentésben foglaltakra és a belügyminiszternek javasolt intézkedésekre is figyelemmel, a szépkorúak jubileumi köszöntéséről szóló 255/2008. (X.21.) Korm. rendelet módosítása indokoltságának, valamint az elmaradt jubileumi juttatások utólagos kifizetésének lehetőségét.

Budapest, 2016. július

Székely László sk. Szalayné Sándor Erzsébet sk.